

Melyek a pénztártag 2011. február 28-át követő, illetve 2011. március 1-jét megelőző elhalálozásának jogkövetkezményei, hogyan határozható meg az ezen jogkövetkezményekre tekintettel követendő, a jogszabályoknak megfelelő eljárás, különös tekintettel a visszalépő tagi kifizetések visszaigénylésére?

I. TÉNYÁLLÁS

A Pénztár néhány volt tagja esetében a visszalépő tagi kifizetésekkel kapcsolatos ügyintézés, kiutalás során észlelte, hogy az illető személy elhunyt.

II. A JOGKÉRDÉS

A Pénztár az alábbi kérdéseket fogalmazta meg:

Elsőként a Pénztár az általa követett, a tényállásban körülírt esetre álláspontjában megfogalmazott, a tag elhalálozásának időpontjához igazodó gyakorlata helyességéről – a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény (**Mpt.**) rendelkezéseit érintően, de azokra nem hivatkozva – kérte a Felügyelet állásfoglalását.

Állásfoglalást kért arra az esetre vonatkozóan is, mi a teendő akkor, ha a Pénztár tudomására jut a volt tag elhalálozásának ténye (bejelentés, illetve visszaérkezett tagi kifizetés alapján), de annak időpontja ekkor még nem ismert. A kérdést kiemelt jelentőségűnek tekintette arra az esetre, ha a haláleset ténye a Nyugdíjbiztosítási Alap (**NyBA**) részére történt átutalást követően tisztázódik vagy azt követően jelentik be.

Harmadsorban azzal kapcsolatban kért tájékoztatást a Pénztár, hogy az Államadósság Kezelő Központ Zrt. (**ÁKK Zrt.**) a haláleseti elszámolások miatt visszaigényelt összegeket hány napon belül utalja vissza a pénztárak részére, mivel a Pénztár egy 2011. augusztus 1-jei szabályos igénylését az állásfoglalás iránti kérelme benyújtásáig még nem teljesítették.

Az ismertetett tényállásból és a Pénztár által feltett kérdésekből általánosítható jogkérdés a volt pénztártag 2011. február 28-át követő, illetve 2011. március 1-jét megelőző elhalálozásának jogkövetkezményeire, az ezen jogkövetkezményekre tekintettel követendő, a jogszabályoknak megfelelő eljárásra vonatkozik, ehhez kapcsolódóan további technikai-eljárási kérdések megfogalmazása mellett.

A Pénztár kérdései egyrészt a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alap (**NyRA**) részére átadott eszközök visszaigénylésére vonatkoznak. E kérdések jogszabályi vonatkozásai a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alapról, és a szabad nyugdíjpénztár-választás lebonyolításával összefüggő egyes törvénymódosításokról szóló 2010. évi CLIV. törvény (**NyACSA tv.**) 1. § (1) bekezdésében, az Mpt. 24. § (11), illetve 123. § (6) bekezdéseiben, továbbá a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe történő átlépéshez kapcsolódó eljárási szabályokról szóló 297/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet (**Korm. rendelet**) 3. § (1) és (2) bekezdéseiben találhatók.

A Pénztár kérdései másrészt a magánnyugdíjpénztárak részéről az NyBA részére történő eszközátadáshoz is kapcsolódnak; erre a nyugdíjrendszer átalakítása, a NyACSA tv. kapcsán a Korm. rendelet 6. § (1) bekezdése, a 6. § (4) bekezdésének b) pontja, illetve a 6. § (5) bekezdése (a 2011. május 30-ig, illetve szeptember 19-ig hatályos jogszabálysövegben a 6. § (4) bekezdés) kapcsán kerülhet sor.

III. A PÉNZTÁR ÁLLÁSPONTJA

Az első kérdéssel kapcsolatban a Pénztár álláspontja a következő: amennyiben a halálest 2011. március 1-je után következett be, a – visszaérkezett – visszalépő tagi kifizetés az elhunyt törvényes örökösei részére kerülhet kifizetésre a szükséges iratok benyújtását követően. Ebben az esetben a bejelentés és a kifizetés megtörténhet 2011. augusztus 31. napja után is, adott jövőbeli időpontban, az NyBA-nak átadott összegek visszaigénylésével.

Ha a halálest 2011. március 1-je előtt következett be és erről a Pénztár ezt követően – akár 2011. augusztus 31. napja után – értesült, az NyRA-tól a teljes tagi követelés 2011. május 31-i értéke visszaigényelhető, és a volt tag kedvezményezettje részére kifizethető. A kifizetés 2011. május 31-i értékben történik, a kifizetésig hozam, kamat az NyRA-tól nem jár. A kedvezményezett megállapítására az Mpt. 2011. március 1-jén érvényes szabályai az irányadók.

A második és harmadik kérdéséhez kapcsolódóan a Pénztár álláspontját nem fejtette ki.

IV. A FELÜGYELET ÁLLÁSPONTJA

IV.1. Az irányadó jogszabályok

Az Mpt. a 123. § (6) bekezdése értelmében a magán-nyugdíjpénztári tagnak a magánnyugdíjrendszerben fennálló tagsági jogviszonya fenntartásának szándékáról 2011. január 31. napjáig kell nyilatkoznia. A társadalombiztosítási nyugellátásban nem részesülő, e törvény alapján magán-nyugdíjpénztári taggá vált személy magán-nyugdíjpénztári tagsági jogviszonya nyilatkozat hiányában 2011. március 1. napjával megszűnik.

Az Mpt. 4. § (2) bekezdésének zsk) pontja szerint visszalépő tagi kifizetések: a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe történő visszalépés esetén a tag jogosult a követelésének részét képező egyéniszámla-egyenleg tagdíjbefizetése alapján kiszámított, a zsj) pontban meghatározott hozamgarantált tőke összege feletti összegének és a pénztártagságának ideje alatt befizetett tagdíjkiegészítés összegének felvételére, vagy annak önkéntes kölcsönös nyugdíjbiztosító pénztárnál vezetett tagi számláján, vagy a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerben létrejövő egyéni számláján történő jóváírására.

Az Mpt. 24. §-ának (11) bekezdése szerint a pénztár a függő tételként nyilvántartott tagdíjbefizetéseket és azok hozamait, valamint a visszalépő tagok 2011. május 31-ére mint fordulónapra vonatkozó piaci értékelés szerint számított követeléseinek értékét egy tételben, a tagok portfóliójában a fordulónapon meglévő eszközökben 2011. június 12-ig adja át a Nyugdíjreform és Adósságsökkentő Alap részére. Az eszközöket - jogszabály ellenkező rendelkezése hiányában - a visszalépő tagok portfólióján belüli eszközök arányának megfelelően kell átadni.

Ugyanezen törvényhely (12) bekezdése kimondja, a pénztár: a) a visszalépő tagi kifizetések összegét 2011. július 20-ig, b) a függő tételekből beazonosított, pénztártagot illető tagdíjbefizetések és ahhoz kapcsolódó hozamok összegét havonta, az adott hónapot követő hónap 8. napjáig igényli vissza a Nyugdíjreform és Adósságsökkentő Alaptól.

Az Mpt. 29. § (1) bekezdése szerint a pénztártag halála esetén az egyéni számla hagyatékának nem része. A tag a halála esetére természetes személy kedvezményezettet jelölhet a belépési

nyilatkozaton, közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban (haláleseti kedvezményezett).

A (7) bekezdés értelmében, ha a pénztártag kedvezményezettet nem jelölt, vagy a jelölés az (5) bekezdésben foglaltak alapján hatályát veszítette, akkor kedvezményezettnek a tag természetes személy örökösét kell tekinteni, örökrésze arányában. Az örökös jogállása a kedvezményezettével megegyezik. Ha a tagnak a törvényes öröklés rendje szerint természetes személy örököse nincs, akkor az egyéni számlán lévő összeg a pénztárra száll, és a pénztár fedezeti tartalékán a tagok egyéni számlái és a szolgáltatási tartalékok javára a jóváírás időpontjában fennálló egyenlegek figyelembevételével kell elszámolni.

A (8) bekezdés szerint a kedvezményezett(ek) a pénztártag a felhalmozási időszakban bekövetkező halálának időpontjában az egyéni számla kizárólagos tulajdonosává válik (válnak). A pénztár a kedvezményezett jelöléséről a nála őrzött okirat alapján, a kedvezményezett jogosultságának igazolását követően 3 munkanapon belül megteszi a kedvezményezett (9) bekezdés szerinti választásának teljesítéséhez szükséges intézkedést.

A (9) bekezdés értelmében a kedvezményezett a jogosultságának igazolását követően írásban nyilatkozik a rá eső részt illető, e jogszabályhely a)-d) pontjának valamelyike szerinti rendelkezéséről.

A Korm. rendelet 6. § (4) – (5) bekezdése az át nem vett és a magánnyugdíjpénztárhoz visszaérkezett, illetve az NyBA-hoz már átutalt tagi kifizetések esetén a volt tag 2011. november 30-ig megtehető nyilatkozatait, az e körben követendő eljárást szabályozza.

IV.2. A jogszabályokból levonható következtetések

A fenti jogszabályokból a tag elhalálkozásának időpontja szerint vonható le következtetés, az alábbi alpontokban kifejtettek szerint.

A Pénztár állásfoglalás iránti kérelmében a 2011. március 1. napját megelőző, illetve azt követő elhalálkozással kapcsolatban tette fel kérdését, ez esetben a jogkövetkezmény értékelése során a 2011. március 1. napja figyelmen kívül maradna. Az Mpt. 123. § (6) bekezdésének második mondatára tekintettel a pénztári tagsági jogviszonynak a törvény erejénél fogva bekövetkező megszűnését már 2011. március 1. napján is értékelni kell, tehát az elhalálkozáshoz fűződő eltérő jogkövetkezményeket 2011. március 1-jét megelőzően, valamint 2011. február 28-át követően kell vizsgálni.

IV.2.1. Pénztártag 2011. március 1. napját megelőző elhalálkozásának esete

Azon volt tagok esetében, akik 2011. március 1. előtt haláloztak el, a Pénztár által követendő eljárására az általános szabályok, tehát az Mpt. 29. §-ának rendelkezései irányadók, mivel tagságuk a halál tényénél, és nem a törvény erejénél fogva szűnik meg. Ebben az esetben tehát az esetlegesen megjelölt kedvezményezett, ilyen személy hiányában a tag természetes személy örököse az egyéni számla kizárólagos tulajdonosává válik, a rá eső követelésrészről az Mpt. 29. § (9) bekezdése alapján rendelkezhet. Tekintettel arra, hogy az Mpt. 29. § (9) bekezdése a kedvezményezett, illetve az örökös számára az NyRA-val szembeni igényérvényesítési jogot nem biztosít, nem zárható ki, hogy az elhunyt tag egyéni számláján lévő összeget a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 361. §-a alapján, jogalap nélküli gazdagodás címén a Pénztár jogosult visszaigényelni az NyRA-tól (NyACSA tv. 2. § (1) bekezdése, Korm. rendelet 3. § (3) bekezdésének analógiájára). E kérdésben azonban kizárólag a bíróság jogosult dönteni. A visszaigénylés esetén e jogcím felhívását az alapozza meg, hogy az Mpt. erre a tényállásra külön visszaigénylési jogcímet nem biztosít, az

NyRA pedig a részére átadott eszközök felett a NyACSA tv.1. § (2) bekezdése, illetve a Korm. rendelet 3. § (1) és (2) bekezdése értelmében az átadással per- teher- igény- és mindenfajta korlátozástól mentes tulajdont szerez és a vele szembeni, tartozatlan fizetésen, gyakorlatilag téves utaláson alapuló igény csak e jogcímen érvényesíthető. Az Mpt. 24. § (12) bekezdésének a) pontjában meghatározott, a visszaigénylés határidejére vonatkozó korlátozás nem alkalmazható, mivel ezen elhunyt tagok nem minősülnek visszalépő tagoknak. A tagot illető, az Mpt. 24. § (11) bekezdése alapján átadott valamennyi eszköz, követelés visszaigénylése megalapozott, a kifizetésre – ismételten arra tekintettel, hogy nem visszalépő tagokról van szó – az Mpt.-nek a pénztári szolgáltatásról szóló 29. § (9) bekezdése alapján kerülhet sor. A Felügyelet álláspontja szerint a kedvezményezett személyét az Mpt.-nek a haláleset időpontjában hatályos rendelkezései alapján kell megállapítani.

IV.2.2. Pénztártag 2011. február 28. napját követő elhalálozásának esete

Amennyiben az Mpt. 123. § (6) bekezdése szerinti nyilatkozatot nem tevő tag 2011. február 28. után hal meg, a tagsági jogviszony nem a halál tényénél fogva, hanem a törvény erejénél fogva szűnik meg 2011. március 1-jével, tehát – elhunytára tekintet nélkül – visszalépő tagnak tekintendő. Emiatt az Mpt. 24. § (11) - (12) bekezdései szerint eljárva, az Mpt. 24. §-a szerint megállapított tagi követelést át kell adni az NyRA-nak, majd a visszalépő tagi kifizetést vissza kell igényelni.

Az elhunytak a visszalépő tagi kifizetésekre vonatkozó, az Mpt. 4. § (2) bekezdés zsk) pontja értelmében tett esetleges rendelkezését azonban nem szükséges – nem lehetséges – teljesíteni, mivel a halállal a volt tag jogalanyisága – így lakóhelye, bankszámlája feletti rendelkezési joga, önkéntes nyugdíjpénztári tagsága stb. – megszűnt. Nem alkalmazhatók a kedvezményezettre vonatkozó általános szabályok sem, mivel az Mpt. 29. § (8) bekezdése szerint a kedvezményezett csak a pénztártag felhalmozási időszakban bekövetkező halála esetén válik az egyéni számla tulajdonosává. Ebből következően a *volt* pénztártag halála az Mpt. 29. §-ának alkalmazását nem alapozza meg, az őt eredetileg megillető visszalépő tagi kifizetés összegét nem a kedvezményezettnek, hanem – a polgári jog általános szabályai, a Ptk. 598. § és 599. §-ai szerint annak minősülő – örökösnek kell kifizetni, tekintettel arra, hogy a visszalépő tagi kifizetésre a törvény nem mondja ki, hogy az ne képezné az elhunyt volt tag, mint örökös hagyatéka részét.

IV.2.3. Eljárás a Pénztárhoz visszaérkezett, illetve az NyBA részére átutalt visszalépő tagi kifizetésekkel kapcsolatban

Amennyiben a visszalépő tagi kifizetés a Pénztárhoz visszaérkezett, és a volt tag a Korm.rendelet 6. § (4) bekezdés a), illetve b) pontja szerinti személyes, vagy írásos nyilatkozatot 2011. november 30-ig nem tette meg, mert elhalálozására tekintettel már nem tehette meg, a Pénztárnak a visszaérkezett összeget legkésőbb 2011. december 20-ig az NyBA részére kellett visszautalni. Ezen visszautalás azonban a Korm. rendelet 6. § (4) bekezdés b) pontjában meghatározott célt már nem töltheti be, elhunyt személy részére a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerben egyéni számla létrehozása fogalmilag kizárt. A volt tag elhalálozásának idejétől függően a visszaérkezett tagi kifizetés – a fentiekben kifejtettek szerint – illeti a kedvezményezettet, illetve az örököst; azonban a visszaigényléssel kapcsolatban a Pénztárnak már nem az NyRA-val, hanem az NyBA-val szemben kell intézkednie e személyek jogosultságának kétséget kizáró tisztázása (pl. hagyatéki eljárás jogerős befejezése) után.

IV.3. Eljárás a tag halálára vonatkozó részleges információk ismeretében

A fentiekben kifejtettekre figyelemmel mind a volt tag elhalálása időpontjának ismerete, mind pedig a kedvezményezett, illetve az örökös igényjogosultságának bejelentése, jogutód minőségének igazolása döntő jelentőségű a követendő eljárást illetően. Ebből következően javasolható, hogy a Pénztár a haláleset időpontjának, valamint a jogutód személyének igazolt megismerését követően tegye meg a fentiek szerint szükséges intézkedéseket.

IV.4. Az ÁKK által végrehajtandó visszautalás határideje

A Felügyeletnek nincs hatásköre állást foglalni abban a kérdésben, hogy az ÁKK a haláleseti elszámolások miatt visszaigényelt összegeket milyen határidőn – hány napon – belül utalja vissza a Pénztárnak.